

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Успішна діяльність торговельного підприємства загалом значною мірою залежить від обраної концепції управління ризиками. Мета процесу управління ризиками полягає в їхньому обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Ризиками можна і потрібно свідомо управляти, керуючись такими правилами: усі види ризиків взаємопов'язані; рівень ризику постійно змінюється під впливом динамічного оточення; ризики, на які наражаються торговельні підприємства, безпосередньо пов'язані з ризиками їхніх партнерів.

Ключові слова: ризик, прогнозування, мінімізація ризиків, ефективність управління, аналіз ризику, ймовірність, ідентифікація, невизначеність, система управління ризиками.

У сучасній економіці керувати підприємством доводиться в умовах невизначеності та ризику. До невизначеності й конфліктності призводять негаразди як по горизонталі, так і по вертикалі управління, суперечності та конфлікти як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищах підприємства. Тому, впродовж останніх років спостерігається значне підвищення інтересу до проблематики ризику як серед науковців, так і серед керівників підприємств та менеджерів, що пов'язано з трансформаційними процесами, які відбуваються у суспільстві.

Ризики стають невід'ємною частиною економічних відносин господарського механізму підприємства, оскільки значною мірою впливають на фінансові результати господарської діяльності і спричиняють виникнення потреби у створенні відповідних механізмів управління ними.

Теоретичні і практичні аспекти розробки системи управління економічними ризиками на підприємстві досліджували відомі зарубіжні та вітчизняні науковці, такі як Дж. М. Кейнс, Г. Марковіц, А. Маршалл, Ф. Найт, А. Пігу, Ж.-Б. Сей, У. Сеніор, А. Сміт, Г. фон Тюнен, Й. Шумпетер, В. Шарп, В. Апопій, Г. Башнянин, О. Біла, В. Загорський, Г. Великоіваненко, Е. Величко, Г. Вербицька, В. Вітлінський, Ю. Єрмольєв, Я. Качмарик, І. Копич, Ю. Лисенко, А. Мазаракі, Н. Машина, Б. Мізюк, С. Наконечний, М. Павлишенко, В. Точилін, І. Шевченко, О. Ястремський та ін.

Незважаючи на значну кількість публікацій з цієї проблематики, у літературі не отримали належного висвітлення особливості управління ними у різних галузях і сферах економіки. Особливо нагально ці проблеми виникають на підприємствах сфери торгівлі, де рівень ризиків високий, а рівень управління ними низький.

Ризик відображає міру відхилення від цілей, від очікуваного результату, міру невдачі з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих і зворотних зв'язків відносно об'єкта управління, а також ставлення до ризику суб'єктів господарювання (суб'єктів ризику).

Виходячи з цього, економічний ризик на торговельному підприємстві – це властивість підприємства під впливом зовнішніх та внутріш-

¹ Наук. керівник: доц. О.І. Іляш, канд. екон. наук – Львівська КА

ніх чинників переходити зі стану нормального функціонування у непередбачений стан, тобто у стан функціонування – гірший, ніж планувався, за якого виникає ймовірність втрати підприємством частини своїх активів, недоотримання доходів або виникнення додаткових витрат внаслідок здійснення торговельної діяльності.

Причини виникнення ризиків досить різноманітні: слабка і нестабільна економіка країни, інфляція, підвищення витрат на підприємстві, істотні коливання обмінних курсів валюти, політичні чинники, економічна криза, зниження цін на світовому ринку, конкурентна боротьба та багато інших. Різні їхні комбінації створюють багатоманітність ситуацій ризику, під якими варто розуміти непередбачені ситуації, які склалися внаслідок впливу невизначеності чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ на діяльність підприємства і можуть спричинити прояв фінансових, матеріальних та інших видів втрат, які можна кількісно оцінити.

Досягнення високої ефективності управління економічними ризиками можливе за умови його відповідного методичного забезпечення, що охоплює сукупність способів виявлення, методів і методик оцінювання економічних ризиків, а також методів і способів оптимізації їхнього рівня.

Можливість прогнозування ймовірності виникнення ризиків у багатьох випадках визначається системою їхньої класифікації, яка виконує функції алгоритму, на основі якого розробляють й створюють управлінські системи, здійснюють підбір спеціалістів, готових та здатних приймати рішення з мінімізації негативного впливу на об'єкт управління в умовах невизначеності та багатоваріантності розвитку.

Вчасне виявлення економічних ризиків допомагає ідентифікувати більшість небезпек, але, зазвичай, через певний час виникають нові. Оперативність реагування на них залежить від якості інформаційного забезпечення, до структури якого потрібно залучати дві підсистеми:

- збір загальної поточної інформації про стан об'єкта антиризикового управління;
- отримання вихідної інформації про ризикові ситуації, які виникли.

Одним із основних завдань управління ризиками є розроблення програми управління ризиками, яка є основним документом дії усіх структурних підрозділів підприємства для запобігання настанню небажаної події, мінімізації збитку після виникнення такої небажаної події. У практичній діяльності комплекс заходів щодо управління економічними ризиками знаходить своє втілення в реалізації спрощеного процесу управління ризиками, що охоплює такі етапи:

- вибір стратегії управління ризиками, виявлення й оцінювання можливих збитків;
- попередній добір ризиків у рамках обраної стратегії;
- добір і реалізація превентивних заходів обраними ризиками;
- аналіз ризиків після реалізації програми управління ризиками;
- оцінка ефективності управління ризиками.

Очевидно, що основна мета управління ризиками – стабілізувати отримання підприємством запланованого прибутку, що позитивно впливає на

його інвестиційну привабливість. Багато в чому успіх управління ризиками залежить від раціональності (своєчасності, доцільності, доречності) використання тих чи інших прийомів. Проте, в разі прийняття підприємством ризиків на себе, повинно виконуватися правило – настання всіх несприятливих подій одночасно має залишати підприємству змогу ефективно функціонувати.

Відмовляючись від ризику, підприємство відмовляється й від діяльності, з якою цей ризик поєднаний, отже, необхідно розробити альтернативний план розвитку, що передбачає діяльність з використанням інших прийомів управління ризиками.

Література

1. Маловичко А.С. Економічний ризик: його сутність, властивості та причини виникнення / А.С. Маловичко // Торгівля і ринок України : зб. наук. пр. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2004. – Вип. 16, т. II. – С. 458-466.
2. Мішин О.Ю. Економічні ризики у підприємстві / О.Ю. Мішин // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Фінансові механізми активізації підприємництва в Україні : зб. наук. пр. – Ч. 2. – Львів, 2002. – Вип. 2 (XXXIII). – С. 32-34.
3. Юсипович О.І. Управління ризиками – шлях до стабільної позиції підприємства на ринку / О.І. Юсипович // Торгівля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць Львівської КА. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2003. – С. 202-207.

Пасерба М.И. Необходимость разработки системы управления экономическим риском в торговых предприятиях

Успешная деятельность торгового предприятия в целом в значительной степени зависит от выбранной концепции управления рисками. Цель процесса управления рисками заключается в их ограничении или минимизации, поскольку полностью избежать рисков невозможно. Рисками можно и нужно сознательно управлять, руководствуясь следующими правилами: все виды рисков взаимосвязаны; уровень риска постоянно изменяется под влиянием динамичного окружения; риски, которым подвергаются торговые предприятия, непосредственно связаны с рисками их партнеров.

Ключевые слова: риск, прогнозирование, минимизация рисков, эффективность управления, анализ риска, вероятность, идентификация, неопределенность, система управления рисками.

Paserba M.I. Need for the development control system in economic risk trading companies

Successful trading activity of the enterprise as a whole largely depends on the concept of risk management. The purpose of risk management process is to limit or minimize them as impossible to completely avoid risk. Risk can and should be consciously managed, guided by the following rules: all kinds of risks are interrelated, the level of risk is constantly changing under the influence of the dynamic environment, risks that face commercial enterprise, directly related to risk their partners.

Keywords: risk prediction, risk minimization, performance management, risk analysis, probability, identification, uncertainty, risk management.

УДК 330.658.012.32:621(477) *Ст. викл. Н.Я. Петришин, канд. екон. наук;
ст. викл. О.І. Бала, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"*

ТЕХНОЛОГІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Уточнено категорійний апарат основних понять за технологіями стратегічного планування; розвинуто класифікацію технологій стратегічного планування; виокремлено чинники, що визначають їхній вибір; сформовано перелік основних принципів